

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Caput III. Quatuor Casus à Caramuele adducti in materia restitutionis,
expediuntur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

mentur, mensurandam à Viro prudenti, iuxta mentem influxus ad damnum datum.

Posterior: Quando sine illo, non fieret totum dictum damnum, obligatur ad totum in solidum, ita ut non reatente alio partem suam, totum ipse debeat.

6. Ratio prioris Regula est: quia obligatio restituitur ex damno, quod quis sua actione proximo inferit: sed qui influit in damnum partialitate causa, diminuit inferit: ergo diminuit oritur obligatio, ergo non est rationabile, ut ex diminuta obligatione teneatur ad restituendum.

7. Ratio posterioris est, quia tunc causa illa acquiritur causae totali: licet enim illa causa partialis solam non poterit totum damnum ponere, poterit tamen totum impedire sui concursus subtractione: si enim illa non accessisset, nihil damni ab altera co-causa factum fuisset: si ergo non se subtraxit, & non impedit totum, quod certe poterat, ipsi imputabitur totum damnum.

8. Ex priori Regula infero militem gregarium satis probabiliter obligari ad restitutionem totius damni, quod sit ab exercitu: Ita Less. lib. 2. cap. 13. dub. 4. n. 37. Mol. disp. 34. alique. Illud enim etiam sine ipso fieret. Et quavis ipse concurreret ad totum damnum, omnes enim milites animantur ex consorcio commilitonum, tamen est valde exigua animatio concepta ex praesentia ipsius unius militis: immo non ratio ejus erit tanta utilitas, ut modicissime animet, unde modicissime debeat: praeter illud damnum, quod forte ex se immedie intulit.

Pari modo idem dicimus in consulentibus damnum, immo & in adhortantibus ad illud, quando omnes consultores vel hortatores ita sunt causa totius damni, ut adhuc sine consilio, & adhortatione consultatus, & exitus sufficeret erat totum damnum illaturus: solum enim debebunt, quantum damni prudenter praedicabitur commensurari ad tale consilium, vel adhortationem. Idem puto, si factum fuisset totum damnum, sed mea hortatio fuit causa, ut fieret aliquantulum citius, nec per dilationem impeditum nullo modo fuisset damnum: idem, inquam, puto, licet contrarius sit Valquez, sed nobiscum est de Lugo locis citatis, quia anticipatio illa, quae à me provenit, partum, immo aliquando nihil damni videtur addere, si hujusmodi damnum ab altero paulo post erat omnino inferendum.

9. Ex Regula posteriori infero, illos duos ferentes, & suspicientes ambo pondus, quod neuter potuisset (quod fuit exemplum allatum n. 4.) obligari in solidum ad totum damnum, quia singuli poterant impedire damnum ipsum totum Infero praeterea, singulos suffragantes, & consultores tunc teneri ad restitutionem totius, quando unum suffragium, seu consilium nihil faceret altero. Requiritur tamen, ut gratia, decem sit suffragia ad conciliandum decretum de damno inferendo, quia novem non sufficiebant. Dico omnes decem suffragantes obligari in solidum, quia quilibet, si se subtraxisset totum damnum impedire potuisset. Quod si conclusio iam decreta, accederet alius, iam nullius damni causa hic erit. Quare, licet peccet, non obligari tamen ad restitutionem diximus, lib. 1. decal. c. 3. §. 7. verb. Suffrag. Infero item, si duo ingrediantur domum ad furandum verbi gratia, centum aureos, ita ut altero sine altero non ingrederetur, in solidum obligari, atque aded ad totum altero nolente, seu non valente suam partem restituere. Legi Sanchez lib. 7. Dec. c. 2. n. 19. Idem dic, si duo se invicem animent, ita ut sine hac mutua animatione non sequeretur damnum. Idem in similibus, quia in his casibus singuli impedire poterant totum damnum.

10. Obiicit: Ex priori regula sequitur, illum gregarium mihi belli militem, sicuti si parvam, siue nullam incurrit obligationem restitutionis, ita nullam incurrit irregularitatem, quia iam sine ipso fierent iniustae

Part. I.

illae occisiones, & ipse immediate nullam fecit; idemque in similibus privatis homicidiis: at id videtur esse contra Sacros Canones, irregularitatem fulminantes contra quoscumque quocumque modo concurrentes ad homicidium.

11. Respondeo, nego sequi illum non fore irregularem. Ita Hurt. & DD. communiter apud de Lugo loco cit. num. 94. Ratio est, quia onus restitutionis enascitur ex ipsa natura damnificationis, iuxta illam igitur debet eiusmodi onus mensurari. At non equum est, ut quando ego debilissima causa sum alicuius damni, totum illud restituere debeat. Irregularitas vero, cum sit poena iuste ab Ecclesia propter bonas rationes fulminata, iuxta eius legem mensurari debet; lex autem canonica (c. sicut dignum, §. ult. de homicidio, c. quod in dubiis, de penis, iuxta Glossam, docet cum communi Sylvest. v. Bellum §. quest. 3. Navar. & Covarr. apud Laym. lib. 3. tract. 3. p. 3. cap. 1.) eam imponit cuicumque, qui quomodocumque live partialis, siue totalis causa sit iniusti homicidij, Erit ergo ille miles irregularis, quia occisiones sunt ab exercitu toto, cuius ipse pars est, quamvis debilissime in eas influens; sunt enim illae caedes tanquam ab una causa. Certè si decem homines inimico decem levia vulnera infligant, quae singula non sufficerent ad eum occidendum, sufficerent omnia simul, omnes irregularitatem contraherent, quia verum est dicere, omnes concurrerunt ad homicidium, tanquam unam causam: ergo etiam in casu militis, de quo agimus, levitas illa influxus non excusabit irregularitatem.

De milite autem in bello iusto, quoad irregularitatem ex defectu levitatis, alia est ratio, de qua vide Layman loco citato; Vide etiam sup. §. 2. n. 3. ubi irregularitatis etiam damnavimus eum, qui solum celerioris mortis, quamvis aliis omnino sequenda causa est.

Quando est aequale dubium, an concurreris ad iniustam actionem, siue tanquam causa principalis siue minus principalis, an tenearis restituere, iam supra monui me dixisse lib. 1. cap. 3. §. 7. v. Damnum; & poterit etiam videri Dicastillos, l. 2. tract. 2. de rest. disp. 4. dub. 2. num. 39. citans Sylv. Lessium, Avilam, Rebellium, Medinam, Sanchez, aliosque.

CHAPUT III.

Quatuor Casus à Caramuele adducti in materia Restitutionis ex penduntur.

Primus, De servo infirmo

Primus Casus. Caram. l. 2. Theolog. Mor. num. 480 Ambrosius servus gravi morbo periclitatur, & deservit à Medicis. Petrus autem, qui non proficitur artem Medicam, sicut pharmacum, quod illi omnino sanet: petitur primo, An obligetur illud ipsi praebere? Secundo, An possit ipsum vili pretio emere, & postea curare, sibi que curam retinere.

2. Ad primum, cum multi doceant, neminem teneri ad medicinis, sed posse se committere Deo, ut multi sanctissimi viri fecerunt, & ex alio capite nemo tenetur strictius vitam suam servare, quam alienam; Ambrosius non tenebitur nisi pharmacis, nec tenebitur Petrus eidem pharmacum praebere.

3. Ad secundum posse emere vili pretio, quia tunc tunc valet homo, cuius vita desperatur; idque verum est, etiam si Petrus teneretur dare illud pharmacum, nam non teneretur ex Iustitia, sed ex Charitate. Haec Caramuel.

4. Verum, mihi nulla ratione probantur: Primo enim displicet, quod tanquam certum supponit in responsione ad primum, neminem teneri uti medicinis: quod falsum est de medicinis ordinariis; aliisque medicis saltem, non multum difficilibus ad vitam conservandam, ut diximus nos superius, lib. 5. cap. 2. §. 1. Exemplum autem

Ll 3 Sancto

Sanctorum solum probat, id ad summum licite posse vel ex peculiari Sancti Spiritus instinctu, vel quoad extraordinaria media. Secundò, est lata disparitas inter vitam meam, & alienam: nam esto, quoad vitam meam, possum cedere iuri meo, ut aliqui, licet falsò, putant; at quoad vitam alterius, longe alio est ratio: ille enim alter in extrema necessitate non cedit iuri suo nolendo à me medicamentum, sed verò maximè requirere præsuntur.

5. In responsione ad secundum, factum est vilipretio valere hominem, cuius vita desperatur, si noscatur adesse in promptu medicamentum certum, multò magis si est debitum, quamvis ex solo titulo charitatis; si enim medicamentum est in promptu, ac certum, certe absolute vita desperata non est. Secundò, si ipsi debeatur ex iustitia, siue ex charitate, satis est, ut ipsi debeatur: tanti enim valet cumulus hereditatis, si ei debeantur mille ex iustitia, quanti si certò debeantur quocunque alio titulo, v. g. ex Charitate; immò aliquando magis, propter maiorem certitudinem. Fac tibi deberi centum ex iustitia à creditore, qui difficillimè solvit, & centum à S. Ioanne Eleemosynario ex mera charitate; quid tanquam æstimabilius tu eligeres? Vides quæ dixit Molina *sup. tr. 3. cap. 8. §. 2. num. 9.* eodem consentiente Caramuèle: Medico debenti mederi pauperem ex obligatione Charitatis, si superueniat alia obligatio iustitiæ, non videtur moraliter ei superaddi novum onus. Ita ergo, quamvis Petrus solum ex charitate debeat mederi servo, tantundem moraliter erit pro vita servi, quantum si debeat ex iustitia. Non interim nego posse suæ tantæ artis meritam mercedem peti à Medico, vel à Petro: verum, hæc alia est consideratio. Quod si obstinatus est Petrus in negando medicamentum, fateor vitam servi esse desperatam, & ab alio tertio posse vilipretio redimi, sed an ab ipso Petro, qui hanc obstinationem suam deponere ex charitate obligatur, ex universaliter dictis *sup. lib. 7. cap. 5. §. 3. n. 21. cum de acceptis ex turpi causa*, colligi potest.

Secundus Casus.

De rebus immixtis.

6. *Acquisit* (ait Caramuél 2. Theol. mor. num. 250.) de minimis missione, cum pauca res aliena ita tuis immisceantur, ut distinguere non possint: tunc enim teneris recompensare proximo damnum ex hac missione illatum, iuste tamen res tuis immixtas retines; Ita omnes. Consilio dixi debere ita esse immixtas, ut distinguere non possint: nam si aliena sint multa, nunquam tuis poterunt ita immisceri, ut non possint distinguere: Hæc ille.

7. Ex his unum placet, alterum displicet. Placet acquiri dominium per eam missionem, quæ paucæ res alienæ ita tuis immisceantur, ut distinguere non possint id quod nos etiam docuimus *sup. tr. 3. c. 3. §. 4. num. 15.* Displicet vero illud (si aliena sunt multa: nunquam tuis poterunt ita immisceri, ut non possint distinguere) displicet, inquam. Primò, ad hominem, quia si pauca res alienæ, ut rectè supponis, doctè Caramuél, tuis immixtas discerni non possint, ergo nec discerni possunt alienæ multæ paucis tuis immixtas: si enim discerni possent alienæ multæ inter paucas tuas, etiam discerni possent tuæ pauca inter alienas multas; discernis enim alienis multis, iam necessariò quæ remanent erunt tuæ. Displicet secundò, quia clare probatur, falsum esse, tuas res paucas immixtas alienis multis semper posse distinguere: vel contrà, alienas multas immixtas paucis tuis, distinguere semper posse. Quis enim est tam oculatus, & lynceus, ut unciam vini sui immixtam cum vini amphora alieni, vel contrà, sciat discernere, quæ sit sua uncia, quæ sit aliena amphora, vel contrà? Sic in frumento, sic in pecunia eiusdem generis, sic etiam in aliis rebus, in ovibus, in lanis, vel serico eiusdem coloris. &c. Hæc satis, nam quid de acquisitione dominij per

missionem sentiendum sit, nos disputamus *sup. §. 4. ad num. 15.*

Tertius Casus.

De promissione in diem.

8. *Qui in contractu* (ait Caram. 1. 2. Theol. mor. num. 609.) se daturum promittit Petro mille die Pasche, statuto non solvit, peccat contra fidelitatem, & debet post terminum elapsum solvere. Nec liber erit ab obligatione quousque solvat de falso. Ratio est, quia contractus est: Dabo tali die, vel saltem sequenti enim illud (saltem) non subintelligitur, nemo enim credit, qui liberè promittit se daturum Petro mille die Pasche, idque corroborat iuramento, si mille die statuto, peccavit quidem, sed non obligatur postea vere amplius. Et ratio disparitatis est, quia in contractu illud diem statutum Pasche, mille illi auri iam peruenit ad Petrum. Unde qui promittit, iniuste non dat, & quousque retinet alienum: sed qui liberè promittit, post diem statutum Pasche, illi auri mille ad ipsam promissionem pertinent, si sunt: ergo alienum non retinet, & ergo unde aderit obligatio; Hæc ille.

9. Displicet resolutio: Nam licet disparitas data sit, obstat tamen illam ratio ab ipso allata, per quam saltem, nam sic arguo: Quid contrahit ad diem statutum, ideo obligatur post illum, quia subintelligitur, saltem, sed qui iurare libere liberaliter ad eundem diem, tunc subintelligitur saltem, ergo, &c. minor probatur, quia regulariter nemo addicit promissionem alicui diei, si enim addiceret, certe sine alia disparitate exploraret, non obligari deinceps. Ut votum de ieiunando die fixo, vel præceptum de audiendo Sacro die Dominico, non obligant pro die sequenti, quia dies quærens, nec sub voto, nec sub præcepto comprehenditur: idem ergo esset in iuramento, si sic iuratum pro die fixo esset. At regulariter, ut dico, non solet in communia humano aliquid temporale homini liberaliter promitti sub hac conditione temporis statuti. Promittit Princeps, amico sic: Cras in tui gratiam libera te a carcere tuum fratrem, tuum servum; Cras dabo tibi milia aureos. Nunquid intelligitur ita, ut assignet diei cras promissionem, & nequaquam. Et pauper quidem si dicit Cras dabo tibi vestem, quæ cooperariis; Nunquid pauper post duos veniat dies? dices: Alibi, frater, promissa mea sunt addicta diei hesterno. Dixi tamen (regulariter) quia ex circumstantiis aliquando colligitur promissio esse addicta diei, vel tempori, sicuti aliquando dicimus in votis. Si enim cras ego instituo publicum convivium, & tibi promitto etiam cum iuramento daturum cibos tibi, & tuæ familiæ; clare apparet, te eo die non accedas ad eos accipiendos, me sequenti die ad nihil obligari, quia ex circumstantiis perspicuum est promissionem hanc addictam fuisse ad diem communis convivij.

Quartus Casus.

De Mutuo cum quadam obligatione.

10. An Petrus, si illi Antonius probabiliter, aut debet deberet centum aureos, daret eidem Antonio mutuos, sub onere, quod mille, & centum restitueret, nimirum hos mille, & alios centum, esset ne usurarius? Respondet Caramuél, 1. 2. Theol. mor. n. 737. Si debet probabiliter, usurarius non esse: esse, si dubie. Ratio est, si dubie, imprudens erit existimando sibi deberi illam pecuniam de qua dubitat: Est enim Antonij, quantum non constat esse Petri; quare Usurarius erit quia velle, supra statem, etiam illam pecuniam. At si probabiliter, prout operabitur: existimando illam pecuniam pertinere ad se, cum quilibet possit operari sine peccato in probabilitate, quare nihil præter sibi debitum recipiet. Hæc ille.

11. Sed certe sicut illud de dubio absolute placet, sic illud de probabili displicet ex principiis intrinsicis. Ratio est, quia universaliter docet, ap. lib. 1. cap. 3. §. 3. a. in quolibet rei probabilitate semper esse confidentiam, ex quam parte fieri possit: cum igitur in casu nostro Antonius sit in possessione, non poterit per illam privatam auctoritatem a sua possessione perturbari: ad locum citatum, ubi de hac re fuit, & ubi dicitur, an adit pro Caramuele extrinseca aliquorum auctoritas.

CAPUT IV

Quomodo se gerat Confessarius: s. quando penitens, cum possit, non restituit, nec debita solvit.

1. Torquet id sapientissime Confessarios; Qui propterea non raro a fidelibus reprehenduntur, quod facilius sint ad absolvendos eos, qui cum satis locupletes habeantur, ac alieno fruuntur, nec restitunt. Vtrosque scilicet doctrina, quam, ex Dicastill. in fine huius tractatus de restitutione, pro paxi Confessariorum asserre oportet, primum iudicavi.

2. Quare ergo in hanc rem docet lib. 2. de rest. tract. 2. §. 10. d. 1. a. num. 6. (lege etiam Molin. tom. 3. disp. 756. de loco disp. 20. tom. 1. de inst. d. 20. sect. 97) ago claritatem gerat in tria distinguo? Primum; De eo, qui potens restituere, non restituit: Secundum; De eo, qui iustus a Confessario, ut restituit, nondum paruit. Tertium; De eo, qui cum non possit restituere in foro interno, praesumens potens in externo.

Potens restituere, non restituit.

1. Quoad primum Debitor qui sine aliqua causaratione potest commodè totum debitum restituere, & non vult restituere totum, sed tantum per partes, non potest licite a Confessario absolvi. Ita Sot. Maior, Molina, alique ab ipso Dicastill. citati. Navarrus tamen, Henric. Ang. Gabr. apud eundem, docent posse licite, quando idem Confessarius duo videt ex penitentis dispositione. Primum quod data ei hac dilatione, restituet, & non aliter. Secundum, quod creditor ex hac dilatione non incurrat damnum aliquod: quia tunc, inquit, cum Confessarius utiliter gerat negotium creditoris, videtur eum consentire. Hanc illi, sed certe videtur consentire auctori ob avaritiam, & obstinationem debitoris; unde ipse debitor a peccato sic non excusabitur, unde absolvi nec poterit.

2. Nihilominus probabilis erit hac Navarri sententia, si praeter illas duas condiciones, addatur tertia: scilicet, quod debitor habeat ignorantiam probabilem, ex qua sit in bona fide, putans se modò satisfacere suae obligationi neque teneri ad amplius: quia tunc Confessarius, si praevideat nihil profuturum, monendo de ipsius maiori obligatione, potest eum absolvere, ne abeat desperatus: in quo non solum creditoris, sed etiam penitentis negotium agit, imò & Dei, cuius minister est, hoc s. v. f. f. Armilla, & Petr. Navar. Et hic quidem probat hanc ignorantiam communiter excusare debitoris, quia alius maior pars Reipublicae in statu damnationis existeret; quis enim, inquit, est, qui vel testamenti executionem, vel debiti solutionem non hoc praetextu differat.

3. Hinc autem ex eodem ibidem, num. 9. videbitur sequi, Confessarium teneri ad non monendum, sed absolvendum huiusmodi penitentem: Et quidem merito, supposita ea opinione, quia si penitens non habet impedimentum, ut absolvatur hic, & nunc, & ex monitione Confessarii non sperat aliquid melius, sed potius, ut desperatus abeat penitens, imò ut committat novum peccatum? peccabit Confessarius, monendo.

6. Non tamen puto cum Dicastill. num. 10. Ita male facturum Confessarium, qui timens de probabilitate ignorantiae talis hominis diceret: Ego non audeo te absolvere, quare alios Confessarios, non tamen bene facit, aperiendo illi omnem veritatem, quam timet ei non profuturam, sed potius ob suam culpam nocituram.

7. Quod si ipse debitor petat doceri, non videtur posse illi negari vera doctrina, nec occultari veritas, cum iam dubitet, & conscientia laesa sit: sic Dicastill. num. 11. Ego verò removeo illud (non videtur) & aio, absolute non posse negari veritatem, ut distincte dixi lib. 3. meth. Conf. cap. 4. num. 8. & 9. Sed redeo ad Dicastilli doctrinam.

8. Notant autem Auctores, praesertim Maior, Navarrus, Corduba, Navarra, hac eodem modo locum habere, si debitor sit ex delicto, si ex contractu. Dicastill. num. 12.

Quod verum est; sed ignorantia probabilis frequentius contingit in debitis ex contractu, raro in debitis ex delicto.

9. Eodem autem modo (Dicastill. num. 13.) videtur philosophandum, si debitor velit partem debiti statim restituere, & partem differre (in quo tantum casu loquuntur auctores) si totum velit differre: quia ignorantia eodem modo potest contingere circa totum, & circa partem.

Iussus a Confessario, nondum restituit.

10. Penitenti, qui prima vice fatetur se culpabiliter non restituisse alienum, tunc tamen habere firmum propositum statim restituendi, non est neganda absolutio, Dicastill. num. 17. ex Petro Navarra, Navar. Corduba, Henr. Suar. aliisque ab ipso Dicastill. citatis. Si tamen his, aut ter, aut saepius fuerat iussus in aliis Confessionibus restituere, & tamen, cum posset, non fecit; regulariter non est absolvendus, quousque fecerit re ipsa restitutionem. Ratio prioris partis est, quia: sicut in omnibus aliis Confessariis credere potest, & debet penitenti, ita in hoc. Ratio posterioris est, quia talis homo est in periculo proximo, experientia ipsa compertum, iterum differendi restitutionem. Ideo non recte putant Anglez, & Ledesma. apud eundem Dicastill. esse probabile absolvi tunc illum posse: nam idem posset de concubinario, qui saepius iussus, non eiecit domo concubinam.

11. Dixi autem (regulariter non esse absolvendum) nam talis esse posset penitens, talesque circumstantiae possent occurrere, ut Confessarius debeat esse contentus suo proposito restituendi, etiam si antea saepe iussus omiserit restitutionem. Dicastill. num. 18. ex Navar. Valentia, Molina, Azorio.

Et Molina quidem tom. 3. d. 756. exemplum adhibet, ut si Confessarius non leviter credat, penitentem re ipsa restitutum statim, sine mora, quia non ea acrimonia fuerat illi iussa restitutio, in aliis Confessionibus. vel si aliae adsint circumstantiae ad id credendum, praesertim si injungat illi, ut non prius accedat ad Eucharistiam, quam restituat.

Non potens restituere in foro interno, &c.

12. Quoties penitens accidit cum impotentia restituendi, est absolvendus, si dicat se habere firmum propositum restituendi, etiam, saepius ante restituere culpabiliter omiserit: idque, etiam si restitutio facienda sit ex decimis, Dicastill. num. 19. ex Molina. Ratio est, quia Concilium Tridentinum, dum praecipit Confessariis, ne absolvant debitores decimarum, quousque eas solverint, intelligendum est loqui de debitoribus potentibus restituere, & qui non restituendo peccant.